

MATEJA BARTOL

Pesništvo Matjaža Pikala

Pred kratkim mi je znanka povedala, da je bila na odprtju neke razstave in da je bil tam "tisti pesnik, no, kateri že res je bil," se ni mogla spomniti imena. Kljub vročini v prostoru je bil menda oblečen v dolg plašč in obut v visoke gumijaste škornje. Rekel je, da bo za konec uvodnega programa povedal še eno kratko od Koseskega, potem pa je govoril kako uro in si med recitiranjem, ne da bi ga to zmotilo, mimogrede dal opravlja še z reševanjem pajka, ki je zataval na tla prizorišča. Skoraj prepričana sem bila, da vem, o kom govori, a sem jo za vsak slučaj vprašala, če je imel na glavi klobuk. Pritrdila je. In sem vedela. Bil je Matjaž Pikalo. Je pač prepoznaven in zna pritegniti pozornost. Kot osebnost in kot pisec.

Pikalo je do sedaj izdal štiri knjige pesmi: *V avtobusu* (1990), *Dobre vode* (1991), *Pes in plesalka* (1994) in *Bile* (1997). Prvi dve pesniški knjigi sta prišli v javnost precej neopaženo. Zanimanje zanj, predvsem za prvo, je vzbudila šele tretja, z zbirka *Pes in plesalka* in *Bile* pa se je uveljavil med pesniki mlade generacije. Novejše pesmi objavlja v revijah, ob poeziji pa piše tudi prozo za odrasle in otroke. Napisal in uprizoril je tudi dramo *Presheren duo milla*.

Zbirka *V avtobusu* je pisana v duhu literature ameriških beatnikov, ki je pri nas vplivala v osemdesetih in devetdesetih letih. Že naslov spominja na Kerouacov roman *On the road*, poleg tega pa pesnik na zadnjo platnico zapiše: "Pravzaprav so to verzi iz Antologije / ameriških pesnikov 20. stoletja, / ampak imel sem jih čisto na koncu jezika / in jih nisem in nisem mogel izreči ...". Naslov je nasploh zelo pomenljiv. V knjigi se namreč

res vse vrtili okrog avtobusa. Na sprednji platnici je črno-bela fotografija Pikalovih staršev, ki se, seveda v avtobusu, peljeta s sindikalnega izleta v Benetkah. Na začetku je posvetilo – Mitfahrerjem; kraj dogajanja prve pesmi (in še nekaterih vmes) je avtobus; zadnji zapis je izsek iz voznega reda za relacijo Ljubljana–Pariz (kar ni brez pomena za naslednjo zbirko); da smo v avtobusu, nas na nekaj straneh spomnijo medklici, kakršne slišimo med vožnjo (še kdo brez karte prosim?; vrečko!; vransko, 20 minut!). In kot je vožnja z avtobusom nekaj povsem vsakdanjega, tako so vsakdanje teme in jezik pesmi. Toda prav ta vsakdanost, ki v poeziji ni nekaj običajnega, dela Pikalove pesmi neobičajne. V skladu s tem je tudi grafična oblikovanost pesmi; natipkane so kar na pisalni stroj, ki povrh vsega črke še razmazuje. Včasih je verz ali njegov del videti, kot bi bil zatipkan, potem pa je kak popravek vrinjen kar nad vrstico. Pesmi so brez naslovov, pisane v prostih verzih, nekatere členjene v kitice zelo neenakih dolžin, ločila so uporabljana poredko in za njihovo (ne)pojavljanje ni nikakršnih pravil. Jezik je pogosto pogovorni, čeprav večidel knjižni. Kjer se obe obliki izmenjujeta, njun preplet dosega posebne učinke: deluje lahko ironično, zabavno ali zgolj sproščeno, vedno pa vsaj nekoliko uporniško. Nemalo je tujih besed, ki so včasih zapisane tudi "kao što govoriš / kao Delmor Švarc". Ker torej pesnik piše o vsakdanjem življenju, uporablja tudi jezik tega življenja, s čimer daje pesmim posebne vrste slikovitost, ki nadomešča metaforiko.

Pesmi iz zbirke *V avtobusu* govorijo o življenju tako, da ga prikazujejo skozi povsem vsakdanje dogodke in/ali preko razmišljanj o njih. Govorijo na primer o kupovanju kavbojk, o koščku govedine v luknji v zobu ali o čem še bolj človeško vsakdanjem, nekateri bi rekli vulgarnem. A Pikalo o vsem piše brez predsodkov. Tako o ljubezni kot o izločanju. Vse je del življenja, človeka, vsakdana. S tem podira idealistično predstavo o človeku kot predvsem duhovnem bitju. Kot bi hotel poudariti, da je človek po definiciji kljub vsemu žival, čeprav misleča. Tako pesnik v svojih pesmih prve zbirke človeku prav nič ne prizanaša, ampak mu vztrajno znižuje vrednost. To stori na primer tako, da postavi skupaj (in s tem nasproti) visoko in nizko: misli, ki velja za modro ali vsaj resno, sledi banalna, celo vulgarna izjava, večkrat v pogovornem jeziku: "človek misli da je vsemogočno bitje / pa je le preblisk // zato pa: / ti kar prdi". V skladu s splošnim znižanjem človeške vrednosti Pikalo govori tudi o ljubezni in erotiki. Idealizirano podobo romantične ljubezni demaskira: "In kaj če se ti naredi Ljubezen? / Potem si kupiš pralni stroj / in take reči."

Pikalovo uporništvo je vidno na vseh jezikovnih ravneh, pa tudi v čisto oblikovnih rešitvah. Ton pesmi pa je ne glede na témo – tudi ko gre za opisovanje tuberkuloze, ki jo je Pikalo takrat preboleval (pravi ji "tipično pesniška bolezen") – igriv, vesel, le redko resen, pa še takrat pesnik resnost večinoma ironizira. Pikalo ima očitno rad tudi besedne igre, še posebej, če gre za predelavo ustaljenih vzorcev. Znani pregovor na primer predela v zabavno domislico: "GREYHOUND // pes ki ne laja grize / asfalt".

Samo enkrat, a na čisto poseben način in nadvse učinkovito, se v knjigi pojavi problem koroških Slovencev (Pikalo namreč prihaja iz koroške vasi Leše). Prikazan je preko same strukture pesmi. V njej ni ne logično oblikovanega smisla ne glagolov, ki bi besede povezovali v stavke, naštetu so le avstrijska imena slovenskih krajev, jezer in dolin onkraj meje. Za tem sta kontrastno zapisana stiha iz slovenske narodne pesmi: "roč podjuna zila / venec treh dolin" in čisto na koncu je trikrat ponovljen verz "ein sommer augenblick".

Pesmi v zbirki so zelo raznovrstne, k čemur prispeva tudi prevladujoč asociacijski način pisanja. Pikalo namreč piše predvsem na dva načina: včasih strnjeno poroča o nekem pripetljaju ali razmišljanju ter vmes vpleta najrazličnejše motive, drugič asociativno povezuje delce raznih dogodkov ali razmišljanj (takih primerov je proti koncu knjige vedno več), tako da mestoma deluje že kot zapis toka zavesti. Poleg lastnih izkušenj, iz katerih pesnik predvsem sestavlja pesmi, so te polne manjših motivov, vzetih z najrazličnejših področij kulture in družbe nasploh: literature, filma, ljudske tradicije, aktualnih dogodkov iz opisovanega časa, celo reklam in popevk, predvsem iz ameriške množične kulture. Tako lik iz filma *Midnight Cowboy* stopi s platna v (pesniško) resničnost: "Hi, / Rizzo Rats, ti tuberkulozni, / pošteno pokvarjeni / šepajoči prijatelj!" Pesem se konča kot film, le da se zamenja eden od igralcev: "Zdaj sediva skupaj. / Na zadnjih avtobusnih sedežih / se peljeva proti soncu ...".

Knjiga *V avtobusu* je nedvomno uporniška. Pa ne, da bi bilo treba narediti prevrat v slovenskem pesništvu, to je v šestdesetih letih storila že skupina OHO, postopke, ki jih je začel in radikaliziral Franci Zagoričnik, pa Pikalo podaljšuje. Videti je bolj tako, kot da je pesnik sam moral skozi uporniško, zoper tradicijo usmerjeno obdobje, da bi se potem znova in na svoj način spravil z njo. Kajti tradicija, predvsem ljudsko izročilo, postane na njegovi nadaljnji pesniški poti izjemno pomembno. Kar pa ne pomeni, da ni ostankov uporništva. Ti ostajajo v Pikalovem pesništvu vse do danes.

Razlika med prvo knjigo in drugo, *Dobre vode*, je očitna že na prvi pogled. Zbirka ni več tako uporniška, kar se vidi že pri čisto formalnih uresničitvah. Ni oblikovana s tisto namerno brezbriznostjo, značilno za *V avtobusu*, pa tudi jezik je le še redkokje pogovorni. Kot nekakšno nasprotje tem redkim pogovornim insertom se mestoma pojavi zaznamovan besedni red. Sem ter tja je najti celo rimo, nemalo pa je verzov v francoščini in angleščini. Precej je besednih iger in zaključnih poant, ki navadno predstavljajo nekakšen preskok, pa naj gre za poudarek ali ironizacijo prej resne teme ali pa za prestop v drugo, lahko povsem nasprotno tematiko.

Dobre vode kažejo velik vsebinski premik. Če je v prvi knjigi prevladovalo poročanje in razmišljanje o vsakdanjih in nepomembnih dogodkih, predvsem o (zunanjih) pripetljajih, ki so vidni mnogim, se v *Dobrih vodah* pesnikova pozornost v veliki meri preusmeri v človekovo notranjost, v intimni svet posameznika, ki ga napolnjuje ljubezen. Ljubezen in erotika namreč prevevata celo zbirko. Premik pravzaprav nakazuje že sam naslov, kajti *Dobre vode* (to je ime čudo-

vitega zaliva na Silbi) kot romantičen kotichek na dalmatinskem otoku naravnost kontrastirajo avtobusu kot tipičnemu območju javnega. V zvezi s tem je pomembna pesem, ki sledi posvetilu (Petri, sedanji Pikalovi ženi) in še ni vključena v prvi razdelek ter se od ostalih pesmi razlikuje tudi grafično. Je nekakšen uvod, predpesem. V njej je vidno, kako ljubezen dobi poseben status, ki ga ohrani skozi vso knjigo (in še naprej). V prvih vrsticah je ljubezni še pridán občutek trpljenja ("Glava / in telo / razpeto na kavču.") in krivde, grešnosti ("Sem iz ljudstva, / ki je izdalo Kristusa?"), vendar preko očiščenja ("Umijem to preznojeno telo / kakor pri krstu / in ga položim / k tvojemu.") postane nekaj svetega oziroma posvečenega, nekakšna sveta daritev.

Dobre vode se delijo na dva razdelka, med katerima je precejšnja vsebinska razlika. Prvi, z enakim naslovom kot knjiga, je v splošnem, kljub mestoma tesnobnemu in temačnemu vzdušju, bolj optimističen in igriv, večina pesmi v njem pa je posvečena opisu velike ljubezni. Ta je razumljena kot oaza v puščavi tesnobe in groze. V pesmih so namreč pogoste grozljive podobe sveta ("Podgane se klotijo / z zajci / Netopirji / lokajo opicam kri"), ljubezen pa je kontrast grdemu in nevarnemu svetu, ki je obrnjena slika raja ("Camera obscura: / kot da sva v raju"). Tesnobne slike so vedno na nek način nevtralizirane, večinoma z ljubeznijo, nekaj pesmi tega razdelka pa je izrazito zabavnih in igrivih. V eni so, na primer, začetni verzi z zabavno besedno igro: "Zjutraj se je bril za norce / in zvečer za ženo".

Drugi, daljši razdelek se imenuje *Welcome to the grand prix*. Nastajal je v času Pikalovega bivanja v Parizu. V njem prevladujejo temačnost, tesnoba, neprivajenost na tuje mesto in domotožje, predvsem domotožje po ljubljeni. Izjemen pomen ljubezni je opazen že v prvem delu, v drugem pa je videti, kot da postane edino, kar osmišlja življenje. S tem tudi erotični pripetljaji, ločeni od prave ljubezni, izgubijo smisel. Vse polno je tesnobnih ali grozljivih sanjsko-domišljjskih podob, strahov in temnih slutenj, ki jih pesnik ponekod še vedno uspe nevtralizirati. Z vsemi tesnobnimi občutki je povezan tudi občutek brezplodnosti, brezperspektivnosti in nemoči. V tem delu je nakazano tudi vračanje tuberkuloze: "Utrujen od podobe svoje / sem si porezal peroti / Pljuča nastavil kanaljam / Tak / počasi ginem / Čakam, / da spet pride vrsta name". V grozljivi, pravzaprav groteskni pesmi *Reka* je skozi krut nadrealističen ali sanjski dogodek prikazana tako huda eksistencialna stiska, da vodi celo v razpadanje subjekta.

Optimističen zaključek je v drugem razdelku redkost, neredka pa je ironizacija, ki jo pesnik dosega na različne načine, na primer v obliki take zaključne poante: "Sumim, / da si Edgar umiva / svoje črne čekane / z zobno ščetko mojo." Toda zaključna pesem se vendarle spet približa optimizmu. V njej je vidna odločitev o premiku naprej, o zaključitvi nekega obdobja in o začetku novega, v katerem je nastala naslednja zbirka.

Pikalo se je lotil promocije svoje tretje knjige, *Pes in plesalka*, zelo izvirno. Z dvema prijateljskima je ob tristoletnici Voltairovega rojstva ustanovil trio *Autodafé* kot poskus združenja poezije in glasbenega gledališča. Ime so vzeli iz Kandida, ki je nekakšna sveta knjiga skupine. Z nastopi po različnih krajih Slovenije (pa

tudi v zamejstvu, na Dunaju in v Beogradu) so tako promovirali knjigo dve leti ter posneli zgoščenko z naslovom *Le voyage imaginaire*. Ta skupina je (še en) dokaz za to, kako zelo vpliva na Pikala izročilo. Trio namreč precej spominja na kolednike: igrajo violino, harmoniko in trobento, na glavah pa nosijo starinske klobuke. Podobnost je pesnik opazil šele kasneje, kar kaže na to, da se vpliva tradicije na začetku ni zavedal, ampak je vse počel nekako instinktivno. In prav to, instinktivnost, je ena Pikalovih značilnosti, ali bolje rečeno – odlik.

V *Psu in plesalki* se najizraziteje in najpogostejše pojavljajo štiri teme, ki se med sabo rade prepletajo: ena je pesništvo, druga so življenjska spoznanja in iskanja ter slike, ki so ostale v spominu še iz otroštva, tretja tema sta ljubezen in erotika, četrta je smrt. Nasploh bi se dalo reči, da pesmi govorijo o življenju, in sicer o njegovi kvaliteti in koncu. Govoriti o poeziji kot kvaliteti življenja je pri Pikalu ne le upravičeno, ampak celo nujno, kajti pesnik se popolnoma posveti besedi, materialno hrano zamenja za duhovno: "Pustil bom kruh in nož / Vzel bom list / Napisal neizrekljivo".

V pesmih te knjige je vse polno motivov, ki kažejo utrinke iz idiličnega vaškega življenja, in podob iz narave. Pesnikova močna povezanost z naravo in izročilom korenini v otroštvu, kar vpliva tudi na ton pesmi, ki so enkrat nostalgичne, drugič igrive, toda nikoli elegične. Pesnik se zaveda, da je čas otroške čistosti in sožitja z naravo mimo, a prav to bi rad v svojih delih obudil, čeprav le v drobcih. Kajti v povezanosti z zemljo vidi moč, iz katere ustvarja tudi sam. Zato pogosto piše o ljudeh, ki so z naravo, pravzaprav s celotnim kozmosom še povezani: o otrocih, kmetih, prednikih, otočanih, domorodcih ali indijancih. A ker se zaveda, da se sveta idilične enotnosti ne da več obnoviti, citate in slike ljudskega dozira, narava pa se mu včasih zazdi odtujena, celo umirajoča. Kljub temu v svojem izrazu večinoma ohranja otroško veselost, ki jo ponekod dopolni ali zamenja z ironijo ali duhovitostjo odraslega. To daje pesnim lahkotnost, čeprav govorijo o resnih stvareh. In tudi, ko govori o smrti, ni ta nikoli predstavljena kot strah vzbujajoč konec niti ni odrešilna, saj življenje za Pikala ni nekaj travmatičnega, da bi si zato čim prej želel konca. Smrt je samoumevna, je le naravna nujnost, ki čaka vsakogar. Pesnik jo zaradi tega spoznanja pričakuje spravljivo, brez kančka resignacije: "Ne bojim se smrti. / Ko se mi zgodi, hočem biti zraven, / da ji poljubim roko, / da ji pokažem, kje angela stojita, / metulje ...". Prav tako poetični verzi nastanejo, ko se združita dve vrsti ljubezni, ko se erotično vzdušje ob ženski preplete z občutjem ob nastajanju pesmi: "V mislih ti / pred ogledalom / V nabreklih žilah / Zavrela kri / Čutim pesem v zraku".

Mestoma je v Pikalovi poeziji čutiti nekakšno religioznost, ki se izraža na tri načine. Mnoge pesmi so prek vaše motivike povezane s krščanstvom, toda v njih je pristnega verskega občutja malo; krščanstvo je tu prej kulisa dogajanja kot notranje bistvo sporočila. Močnejša je religioznost v obliki nekakšnega panteizma, ki je prisoten v opisih vseobsegajoče moči in čistosti narave. Posebne vrste vera pa je v odnosu pesnika do njegove stvaritve in ustvarjanja. Pesem

postane sveta in pesniški akt ustvarjanja molitev: "Pesniku je vseeno. / Za monsun in sušo, / za vrača in kmeta. / Njegova pesem je / molitev za oba, / za vse." Toda, kot pravi pesnik sam, ga "včasih še zmeraj prime, da bi sakralnemu prilepil kak čigumi." Recimo takole: "Prosim te le / za milost, za svinčnik izza tvojega / ušesa, da bom lahko pisal, lajal." Način, kako Pikalo piše-laja, torej ustvarja, pa je povsem neposreden: pesem ga pograbi, začuti jo in nato ubesedi. Potem pesmi ne kleše in ne brusi, da bi dobil pravilno oblikovan in bleščeč drag kamen, temveč jo pusti v njeni neposrednosti in preprosti obliki. Tako je našel ali ga je našla ona (Pikalo rad pravi, da je poezija našla njega) in taka je v svoji neponovljivosti najbolj dragocena. V skladu s tem je tudi zgradba pesmi. Verzi so prosti, v povprečju precej kratki in niso ne rimani ne asonirani, tudi ritem večinoma ni zelo poudarjen. Proti koncu knjige se začnejo pesmi rahlo spreminjati: verz se nekoliko podaljša in oblika postaja strožja. Pojavljajo se celo soneti, najbolj strnjeno v zadnjem delu, vendar je od tradicionalnih značilnosti ohranjena le razdelitev na kvartini in tercini, tako da oblika pesniku še vedno pušča vso svobodo. Pogosta je zaključna poanta, ki pesmim doda novo razsežnost; največkrat gre za ugotovitev, opazko ali izrek, ki vsebino ironizira ali banalizira. Podoben učinek imajo tudi inserti, ki se v kaki pesmi pojavijo tako, kot da so padli vanjo po nekem čudnem naključju.

Jezik Pikalove poezije je zelo sproščen in lahkoten ter obsega različne plasti. V isti pesmi lahko najdemo zelo poetične pasuse, združene s povsem pogovornimi zvezami: "Reka, / v tvojih deročih laseh / izmijem utrujene noge / in stopim na pot, / kakor takrat, ko sva štopala v mesto, / pa kupila hrošča." Jezik je resda sproščen, kar pa ne pomeni, da je povsem preprost in da je zato tudi poezija preprosta ter vedno lahko razumljiva. K temu prispevajo izvirni motivi, individualna metaforika in zelo nenavadne povezave znotraj verzov in med njimi. S tem, ko se Pikalo poigrava z besedami in jih povezuje na nenavadne in nove načine (pri katerih je včasih težko ali že skoraj nemogoče najti smisel: "brezzoba starka vzhoda hupa"), jim razširja pomene in tako bogati pesniški jezik. Brez razvidnih smiselnihi vezi pa spaja tudi (oziroma predvsem) raznorodne daljše inserte: izkušnje, misli, občutja, simbole, sanje, nadrealistične podobe, citate, slike iz narave in vaše idile ter podobno. Svojo poezijo Pikalo popestri tudi tako, da se večkrat naveže na kakega znanega pisca (najraje pesnika). Na primer francoski naslov Pikalove pesmi *Adieu l'adolescence* bi se v slovenščini glasil nekaj takega kot *Zbogom, mlado(letno)st*, kar močno spominja na Prešernovo *Slovo od mladosti*, poleg tega pa je v isti pesmi tudi verz: "Prav si uganil, veliki poet!"

Pomenljiv, kot je pri Pikalu vedno, je tudi naslov *Pes in plesalka*. Pesnik se sam imenuje psa, ki piše-laja. Pes namreč s tem, ko je v naslovu in se poleg tega v pesmih pojavi kar nekajkrat, postane simbol. Tudi ena od pesmi ima naslov *Pes*. Gre sicer za klateskega psa, a to ne izbriše dejstva, da je pes najbolj zvesta žival in da velja za najboljšega človekovega prijatelja. Toda – komu je zvest klateski pes, koga ima rad? Ostaja zvest sebi, kar je videti iz *Psa*, in –

plesalki. (Mimogrede, Pikalova žena je bila, in verjetno je še, plesalka). Plesalka je namreč tista, s katero je najbolj povezan, brez katere ga ni: "Plešeš svoje stvarstvo / Stvarstvo je ples / V stvarstvu pika / To sem jaz / Eno brez drugega / biti ne more / Kadar se ustaviš / izgine ples / in tista drobna pika ..."

Pri naslednji zbirki *Bile* je treba najprej razložiti naslov, in to vsaj iz dveh razlogov: prvič zato, ker le malokdo pozna to besedo, in drugič, ker pripomore k razumevanju pesmi, ki so zbrane pod njim in jih zato nekako uokvirja. "Bila" je koroški narečni izraz, ki izvira iz latinske besede vigilijs in pomeni bedenje. Je sveti večer v božičnem času, torej čas pričakovanja in slavljenja rojstva. In iz knjige res veje nekakšna svetost, tudi zato, ker je posvečena Pikalovemu prvorojencu Danu.

Pri *Psu in plesalki* je bilo govora o religioznosti, ki se mestoma izkazuje na tri načine. Tam je krščanstvo s svojimi običaji delovalo predvsem kot kulisa, tu pa se njegovo sporočilo, kakor ga seveda razume pesnik, naseli v vsebino pesmi. Na to kažejo poleg naslova še uvodni verzi, ki so pomembno spoznanje, morda celo opozorilo: "Bog / ima ime / in ve za načrt, / za rojstvo in smrt." Prav tako ostaja panteistična zavest o vse-enosti: "Vse je eno. / Samo tisto, kar je eno, / lahko uspe / To nas, / raztresene v galaksiji, / zbližuje." Svetost akta pesniškega ustvarjanja ni več izrecno poudarjana, čeprav jo pesnik še vedno vidi (in čuti) tako. Videti je tudi, da še stopnjuje svojo zavezanost resnici in da je pesnjenje sedaj dokončno sprejel kot svoj poklic, za katerega ve, da mu je namenjen: "Zdaj zares opravljam tisto, čemur / sem se včasih, v vojski, samo zviška nasmihal, / svoj poklic. Imam svoj kot in telefon." Kljub temu pa se, proti koncu knjige vedno pogosteje, pojavlja tudi občutek nemoči, obstanka na mrtvi točki. Kriza pa ni le v zvezi s pesnjenjem, ampak z življenjem nasploh. V pesmih je namreč, kljub še vedno prisotnemu optimizmu in zaupanju vase, čutiti splošno izčrpanost, utrujenost in izpraznjenost, ki so verjetno posledica trdega življenja in boja za preživetje. Nekje je zapisan celo srhljiv občutek, da je poezija požrla človeka. Kajti besede imajo veliko moč: "Beseda je vsemogočna, iz nje // so marcipan in morje, solze in kri."

Pomembna sprememba v zvezi z oblikami religioznega je, da se v *Bilah* vse tri oblike zlijejo v eno samo religiozno občutje, ki preveva vso knjigo. Vse tri komponente še obstajajo, a so bolj prepletene, bolj kompleksno povezane. Gre za individualno razumljeno sveto, katerega vsebino je napolnil pesnik sam s svojimi razmišljanji in občutji. Tak nazor pravzaprav logično sledi iz panteistične zavesti o vse-enosti: če je vse eno, potem je lahko sveto ali vse ali nič. Pikalo verjame v prvo, zato začnejo v njegovem pesniškem svetu tudi povsem vsakdanje stvari dobivati religiozne konotacije, vse življenje postane čudež. In s tem človek začuti spoštovanje do skrivnostnih sil in narave ("Šaman ve, / da je skrivnostnim sestavinam, / katerih del je, / odsvetovano rogati se.") ter skrb do majhnih in nebogljenih bitij. Zadovoljstvo najde tudi v drobnih stvareh in v njih odkritje nove, prej prezrte, a pomembne vrednote, kot so veselje do življenja, potrpljenje in pozornost do najbližjih. Zaradi vsega tega je pesnikov odnos do

sveta v *Bilah* bolj etičen in ne več kritičen, kakršen je bil izrazito v zbirki *V avtobusu*, mestoma pa tudi še v *Psu in plesalki*.

Pri branju *Bil* človek dobi občutek, da so se teme, ki se jih je v prejšnji knjigi dalo še dokaj dobro razločiti, združile v nekakšno fluidno zmes, ki sedaj prežema vsebino vsake pesmi posebej in knjigo kot celoto. Ker je namreč vse eno, je pesnjenje le del, ali v zvezi s Pikalom bolje rečeno – način življenja, smrt je le njegov konec, ljubezen pa, v kakršni koli pojavnih oblikah že, mora biti v življenju prisotna vedno, če naj bo to vredno svojega imena. Pesnik življenja tako ne deli na področja, ampak ga skupaj s svetom, v dobrem in zlem, jemlje kot celoto. Skozi poezijo v enotni podobi podaja svoje občutenje, videnje in razumevanje življenja. Ta enotnost daje pesnim nekaj skupnega, a nikakor ne enoličnega. Poenotenje pa se kaže še drugje, v bistvu povsod. Dalo bi se govoriti celo o nekakšni novi enotnosti Pikalovega pesništva. In to je tisto, v čemer se *Bile* bistveno razlikujejo od *Psa in plesalke*. Težnja k poenotenju se kot težnja k večji organiziranosti kaže tudi na ravni oblike. Pesmi so večinoma veliko daljše in členjene v verze in kitice enakih dolžin. Za drugo in tretjo zbirko tako značilnih zaključnih poant ni več. Strožja organiziranost zunanje forme pravzaprav ne preseneča, saj se je nakazovala že proti koncu *Psa in plesalke*. V *Bilah* tudi razdelkov ni več, kompozicija celote pa je, kot v predhodnih knjigah, kronološka. Pesmi namreč Pikalo razvršča tako, kot si sledijo dogodki in razmišljanja v življenju – edino načelo razvrstitve je sam potek življenja.

Pikalova poezija je v *Bilah* bolj poetična in tudi nekoliko bolj resna kot v predhodni knjigi, in to predvsem zaradi dvojega: najprej zaradi nekoliko drugačnega sloga pisanja, pa tudi zaradi že omenjene nove enotnosti, ki je delno prav posledica spremembe literarnega stila, zlasti pa produkt nekoliko spremenjenega, dopolnjenega življenjskega nazora. Kajti kljub temu, da se poetičnost predvsem zvišuje, jezik ostaja sproščen in pesnik se ne odpove potujitvam. Pikalo uporablja več zanimivih postopkov in prijemov, s katerimi, če naj tako rečem, regulira poetičnost in naredi pesmi pestre in zanimive. Vanje rad vpleta tujejezične inserte, največkrat francoske ("Iz pokrajine pozabe so odletele / ptice. Nuit étoilée, lune de fiel, vse je / v kotu, desno zgoraj, kot mora biti.") ali pogovorne besede in celo tujke, s katerimi (zelo) preseneti bralca: "Pogled košute, ki se / pase, je involviran. Take so zahteve naročnika, / zato ne zbeži v gozd. Govorica gozda je iz / istega razloga koloraturna." Včasih se mora bralec ob takih primerih nasmehnuti, hkrati pa do povedanega vzpostavi distanco in se vpraša, za kaj sploh gre. Kot bi pesnik hotel, da vsega ne vzamemo preveč zares. Kot da nam hoče sporočiti, da je ob vsej resnosti v vsakdanjem življenju treba ohraniti veselost in radoživost. Zato se pesnik tudi ne odpove besednim igram ("... tekel / sem s solzicami, solzice so tekle ..."; "Čutim, kako / odteka pesek v uri, kako raste kup. Čisto / malo še in se bom stegnil, da obrnem čas.").

Zelo pogosta in pomembna so v *Bilah* vprašanja. Večinoma so naslovljena na sam lirski subjekt, lahko tudi na bralce, včasih pa se niti ne ve, kdo je vprašan

ali celo kdo sprašuje. Odgovor je navadno nepotreben ali sploh nemogoč: "Koliko neba je v zemlji, koliko zemlje v / ljudeh?" Vpraševanje je velikega pomena, ker kaže željo po globljem in pravem vedenju, razumevanju, spoznavanju. Tako je v eni od pesmi zastavljeno pomembno, celo bistveno življenjsko vprašanje: "Kdo se / igra z mano, kako se reče tej igri?" Kdor vprašuje, raziskuje. Pesnik je torej nekakšen raziskovalec. Raziskovalec duše, duha, življenja. Pravzaprav vsega. Pesnik počne isto kot filozof, le da namesto skozi znanstveno sistematičnost in enopomenskost govori skozi večplastno metaforiko in spontan, estetsko oblikovan navdih.

K temu, da je Pikalova poezija v *Bilah* še bolj poetična kot prej, najbolj prispeva veliko število zelo poetičnih verzov. Predvsem so to lepe (večidel domišljajske) podobe, ki prevladajo kljub potujitvam in ponekod rahlo šaljivemu ali ironičnemu tonu. Te podobe sestavlja motivika, ki je v splošnem precej podobna tisti iz prejšnje knjige, le da se tu bolj približa tudi ezoteričnim sferam. Zanimivo pa je opazovati, kako nekateri motivi proti koncu knjige postopno preraščajo v simbole. Že na začetku se kot motiv pojavi košuta (enkrat jo kot različica zamenja srna), a šele kasneje začne predstavljati tenkočuten ženski princip, ki je po eni strani, predvsem preko rojevanja, močno povezan z naravo ("Otroka še ni strah letenja / ... / S košuto sta neločljivo povezana s / popkovino."), po drugi strani pa deluje tudi erotično ("Vsak večer božam košuto po hrbtu."). Kot zanimivi opoziciji se pojavita delfin in riba. Medtem ko je riba nemočna, ogrožena in se mora ves čas boriti zase, je delfin simbol lahkotnosti in popolne svobode. Mornar, ribič in čolnar simbolizirajo v bistvu isto, vsi so namreč v majhnih plovilih sredi brezmejnega morja, a vendar zaupajo v pravo smer svoje poti, ker se orientirajo po naravnih znamenjih: "Jezdecu valov ni težko najti domov, / on zaupa pravemu vetru, voha kopno." Simbolov je več, a naj omenim le še angela in belo barvo, ki se res pogosto pojavljata. *Bile* so polne beline, angelov in angelskih glasov, ki se prepletajo z osebami in zvoki človeškega sveta. Tako angel kot bela barva simbolizirata čistost, nedolžnost, nežnost (le izjemoma bela predstavlja tudi strah: "Pogosto je vse belo, to je // strah. Strah je bel, modri to vejo."), skratka stanje, v kakršnem smo bili na začetku in za kakršnega upamo, da ga bomo spet dosegli na koncu, v bistvu pa k njemu težimo vseskozi. In ravno slednje je v *Bilah* zelo izrazito, kajti v njih Pikalova poezija na vsakem koraku izpričuje prisotnost tega primarnega stanja nepokvarjenosti. Angelskih bitij in beline je toliko, da jih lahko najdete skoraj povsod, kjer odprete knjigo, zato tu le nekaj primerov: "Let apolona, belega metulja, je neslišen."; "Glas angela kliče drobno, njegovo sled / gluho prekriva sneg."; "beli nosorog piha / milne mehurčke, kosme vate"; "Dve noči že prisluškujem // prhutanju angelovih kril"; "Bela ljubezen na pragu / hiše."

V pesmih se da razločiti več izrazitejših delov, nekakšnih gradnikov, iz katerih pesnik z različnimi kombinacijami sestavlja pesmi. Način, kako so ti gradniki med seboj povezani, pa je le redko logičen, še manjkrat očiten, saj gre za asociativne preskoke, ki jih vodi pesnikova (pod)zavest. Kot v pogovoru med

ljudmi beseda dá besedo, tako v aktu pesniškega ustvarjanja, ko je pesnik sam s svojimi mislimi, misel dá misel. Gradniki pesmi so predvsem impresije, spomini in krajše misli, izražene v obliki spoznanja, vprašanja, pripombe, ugotovitve, že znane modrosti (ki je lahko tudi nekoliko preoblikovana) ali še kako drugače. Ponekod je zapisano le poročanje o trenutnih občutjih, stanjih in/ali razmišljanjih, pri čemer ne gre za nič od prej naštetega. Toda ti vtisi, spomini in poročanja so enkrat videti čisto konkretni ali vsaj možni, drugač izgledajo izmišljeni ali sanjski, tretjič se oboje izmenjava. Kajti tu gre za neki drug in drugačen, širši in globlji, nedoločen in nenavaden prostor – za pesniški svet, katerega edine meje so meje domišljije: "Peli smo in si podali roke. Po dežju / se je na nebu prikazalo znamenje, lok // mavrice. Šel sem do kraja, kjer se mi je / zdelo, da se končuje njen ris, in potrkal. / Z dlanmi sem si zakrival obraz, ko mi je // gospodarjeva žena s svojimi solzami / umivala noge in jih brisala s težo svojih las."

Vse opisane lastnosti skupaj dajejo poezijo, ki je hkrati resna in zabavna, globoka in lahkotna, ezoterična in vsakdanja, enotna in vendar pestra. Poezijo, kjer so različnosti in nasprotja v sozvočju. Čeprav je bila že od začetka izrazito osebna, postane v *Bilah* na nov način intimistična – še bolj čustvena in razpoloženjska. Pikalova poezija tako obdrži svojo posebnost: po eni strani ostane zvesta prejšnjim značilnostim, po drugi pa z nadgradnjo in prenovitvijo ohranja svežino. Kam vse lahko pelje pot, ki se je začela z avtobusom, bomo še videli, a postaj je gotovo še mnogo.

